

U spomen fra Rolandu Zlopasi

Bezočno ubojstvo nevinoga franjevca

Pred nadiranjem partizanskih horda fra Roland se početkom veljače 1945. povukao iz samostana na Širokome Brijegu s petoricom svoje subraće u brdovite predjele Mostarskoga Gradca, da se zaštiti u bespućima brda u nadi da će izbjeći pokolj partizanskih fanatika. U tome gorskom kamenjaru gnijezde se orlovi i ljeti gmižu opasni poskoci. U te otrovne zmije pretvorili su se njegovi ideološki protivnici koji su skratili njegovu mladost i strijeljali ga u blizini župnoga stana župe Imena Isusova. Nastanio se 8. veljače 1945. u "vječnim šatorima" (Lk 16,9) neba gdje nema zlobe, osvete i smrtonosnih ujeda zmija i ljudi.

Fra Roland je bio produhovljena redovnička osoba, vitka stasa i zamišljena pogleda kojim je prodirao u duše svojih subesjednika. Osvajao ih je svojom skromnošću, asketskom pojavom i dobrotom srca koje nije znalo mrziti. Na obroncima brda Bile našao je zemaljski počinak, odakle su mu posmrtni ostatci 1971. preneseni na Široki Brijeg i sahranjeni u mjesnoj crkvi. Danas grobna tišina pokriva njegovo stratište i svjedoči o groznoj prošlosti nesa- gledivih razmjera.

Rođen je 29. svibnja 1912. i kršten pod imenom Mate u Posušju koje je u to vrijeme bilo bez tekuće vode i električne rasvjete. Nekadašnje selo pretvorilo se u novije doba u razvijen i napredan grad s industrijskim pogonima i gradilištima. Nadaleko su poznati posuški klesari koji oživljuju kamen i u raznim oblicima ga ugrađuju u privatne i javne zgrade, uključujući i crkve. Ali ratovi i odseljavanje prorijedili su stanovništvo i progutali mladost kao nadu budućnosti. Odseljeni "inozemci", istina, posjećuju rodni kraj, ali većinom grade svoju budućnost izvan Posušja. To je vidni pokazatelj izumiranja naših sela i njihovih četvrti u Hercegovini.

Fra Roland je u rodnome mjestu svršio četiri razreda osnovne škole i 1923. pošao u sjemenište na Široki Brijeg, koji ga je odgojio, produhovio i pripravio za redovnički život. U poniznosti i duhovnoj spremnosti stupio je na Humcu u franjevački red 1929. da se nakon novicijata ponovno vrati u gimnazijske klupe i dovrši srednju školu. Isticao se pronicavošću u egzaktnim predmetima fizike i matematike, čiji se rezultati mogu

pokusima ispitivati, a traže vri- jeme i strpljivost.

U lipnju 1932. preselio se u grad na Neretvi (Mostar) gdje je tri godine studirao bogosloviju i 14. lipnja 1935. bio ređen za svećenika. Posljednje dvije godine bogoslovija dovršio je u Fribourgu (Švicarska). Nakon povratka u domovinu studirao je fiziku i matematiku na Filozofskome fakultetu u Zagrebu i iz tih predmeta diplomirao 1943. Kao osposobljeni profesor predavao je dvije godine u gimnaziji na Širokome Brijegu i kao najmlađi profesor uključio se u elitnu skupinu profesorskoga zbora. Svojim produbljenim znanjem, mladenačkim poletom i franjevačkom skromnošću oduševljavao je svoje studente i s njima dijelio sudbonosne ratne događaje koji su nepoštedno gutali svoje žrtve u Europi.

Fanatični sljedbenici marksističke ideologije strijeljali su ga 8. veljače 1945. u Mostarskom Gradcu koji je time obogaćen mučeničkom krvlju. Na ovim prostorima stoljećima su padale glave, proljevala se krv i kapale suze. Ali živa vjera ovoga napaćenog naroda nadživjela je sve morske virove između Scile i Haribde pa će nad-

vladati i nova iskušenja koja se nadvijaju nad ovom mučeničkom zemljom.

A iznad fra Rolandova stratišta kruže ponosni orlovi i upiru svoji oštri i dalekovidni pogled na lešinare i njihove nevine žrtve. Prve oblijeću i druge nadlijeću. Vidna simbolika suverenih vladara planinskih visina i zračnih prostora, iznad kojih kraljuje Svevišnji i donosi konačnu odluku o svima. Ovu je ideju podvojenosti plastično izrazio pjesnik Ivan Mažuranić u pjesmi Četa:

"Oro gnijezdo vrh timora vije, jer slobode u ravnici nije."

dr. fra Častimir Majić

IMENA DUVANJSKIH MJESTA

Kao što u posudi postupnim zagrijavanjem voda provre i onda vrije, tako i iz zemlje, čija je unutrašnjost svojevrstan lonac, voda vrije odnosno izvire. Mjesto gdje voda izvire naziva se vrelo, a koje u hrvatskome jeziku ima istoznačnice izvor i vratak, a značenjski su im vrlo blizu studenac i zdenac. Vrelo je praslavenska riječ, pa je slično u svim slavenskim jezicima: češki *vridlo*, poljski *zrodlo*.

Vrelo je često sastavni dio hidronima, najčešće je riječ o izvornim i potocima, ali se često vrelom označavaju i manji zaseoci: Vrelo (Dalmacija, Lika), Vrelac (Brod, Lika), Vrelaca (Lika), Vrelca (Lika), Vrelce (Ogulin, Kordun, Lika), Vreline (Gospić), Vrelja (Žirje), Vriace (Zadar), Vrijanac (Karlovac), Vrilo (Makarska, Metković, Split, otoci), Vrijelo (Korenica), Vrlice (Gospić),

Vrilo

Vrilice (Pašman), Vriline (Gospić), Vriline (Lika), Vrioc (Poljica), Vrioc (Gospić), Vroček (Istra), Vruc (Poljica), Vruja (Istra, otoci), Vrujac (Ogulin), Vruje (Kornati, Krk), Vrujina (Silba), Vrulja (sjevernodalmatinski otoci, Omiš, Makarska), Vrulje (Dugi otok), Vruljica (Rab, Dugi otok, Rab, Premuda, Šibenik), Vruljice (Božava), Vrutak (Makarska, Poljica, Podgora, Premuda, Omiš, Rab), Vrutki (Poljica, Pazin), Vručine (Kaštela), Vručica (Žirje) i slično, te dvočlana imena: Vrelo Jadro, Vrelo Koreničko, Vrelo Slušnice, Vrelo Zrmanja itd; nazivi tipa Bijelo vrelo, Blatino vrelo, Crno vrelo, Gladno vrelo, Mrtvalj vrelo, Okovir vrelo, Suvo vrelo, Vilinsko vrelo, Žuro vrelo odnose se uvijek na vrela; naselja Vrelo Koreničko (Korenica, 119 stanovnika), Vručac (Ogulin, 62 44), Zrmanja Vrelo (Gračac).

U bosansko-hercegovačkoj ekonimiji vrelo se često rabi: Vrela (Tešanj, Ugljevik, Zvornik), Donja i Gornja Vrela (Bosanski Brod), Vrelo (Cazin, Rogatica, Šekovići), Petrovo Vrelo (Glamoč), Vrilo (Tomislavgrad), Studena Vrila (Tomislavgrad).

Vrilo, naselje je smješteno oko vrela rijeke Ričine, koja se javlja na zapadnome dijelu buškoblatskoga područja nakon što je Šujica nes-

tala u ponoru na Duvanjskoma polju. Smještaj mu je dao naziv Vrilo.

Prvi se put pojavljuje u Šematzmu Hercegovačke franjevačke provincije za 1867. godinu, gdje je upisano kao samostalno naselje župe Grabovica. Potapanjem Buškoga blata Vrilo je gotovo posve raseljeno. Na žalost.

Ante Ivanković